

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferencz u. Nr. 35.

Articoli și corespundențe pentru publicare se trimit redacției.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franciTelefon pentru oraș
comitat Nr. 266.

Terenuri de organizare economică.

Podgoria Aradului e un mărgăritar al țării. Ea are înfățișarea unei grădini mari, cultivată de mii de brațe muncitoare și aceste sunt brațe românești. Mic cu mare câștigă deopotrivă, băiatul dela 10 ani până la moșneagul de 70 ani. Aici nimeni nu este spre greumântul altuia, pentru că fie care membru al familiei își câștigă partea lui de pâine. Vințelerul român de pe podgoria Aradului este neîntrecut în istețimea vieritului și zădarnică a fost încercarea de a scoate din pozițiile lor cu Ciangăii aduși din Bucovina, și provăzuți cu căși și pământuri gratis, căci tot n'au putut lua concurența cu ai noștri. Vințelerii de pe podgoria Aradului sunt duși ca muncitori de specialitate în toată țara, în Ardeal, Bănat și în sus până la Tokaj. Pepinierele statului încă sunt lucrute cu ei. În țara românească mare parte ei reconstruiesc viile și ajung la aplicații de vințelari mai bine salarizați decât mulți preoți și învățători ai noștri. Au pepiniere proprii și fac exporturi însemnate de altoaie de vie. Munca lor este un capital național, ce ar face cinste oricărei națiuni culte. Iată cum istețimea înăscută a românului dacă e pusă în activitate, face bae de aur din coastele dealului stârp.

Când facem aceste constatări pentru demonstrarea capabilității productive a poporului nostru, unde s'a început procesul lui cultural, am dori numai a atrage atențiunea cercurilor conducătoare; mai ales a preoțimei și a învățătorimei să facă și educația poporului de a-și servi cinstit pe dătorul lui de lucru, ca acela încă să aibă folos după lucrul lui. Folosul acesta a proprietarului e cel mai puternic stimul de estindere cu lucrul și așa și de honorarea lucrătorului.

Elveția prin cinstea serviciului ce fac vizitatorilor atrag lumea la ei, tot așa stabilimentele mari de băi, cum e Carlsbadul ș. a., cari prin aceasta atrag oaspeții dela băile noastre din țară, unde sunt scump și prost serviți. Dar acolo așa se face educația populației în școală, ca pe oaspe delă care trăește să-l considere de bine-

făcătorul lui. Nu înțelegem să-i dea sufletul, dar muncă echivalentă honorarului. Preoțimei și învățătorimei care cu atâta înțelepciune a cultivat acest popor și i-au susținut caracterul lui creștinesc și românesc se cultive din adins și acest sentiment de muncă cinstită, căci aceasta asigură viitorul podgoriei. Muncitorul cinstit întotdeauna este onorat și respectat în independența lui socială.

Avem apoi muncitorii de câmpie. Sărguincioși și aceștia și cercați, ca buni muncitori și element de ordine. Muncitorul acesta încă câștigă dela 3—10 coroane la zi după varianța anotimpului. Intr'o țară agrară acest element de muncitor încă este un capital național, care aduce milioane în casele țăranilor. Din acești muncitori să fac apoi micii proprietari, cari formează forța economică a unui neam. Unde este muncă, acolo nu este foame și dacă emigrează aceștia în America, nu de foame emigrează, ci de pofta de câștig până își agonisește atâta să-și cumpere o căruță și câteva holde de pământ. Cunoaștem chiar oameni bine situați cari pleacă spre America cu scopul să stea acolo câțiva ani până câștigă atâta, ca să-și mai lărgească jitițele de acasă. Cu un cuvânt câmpianul nostru încă e un element productiv, care prin munca lui asiduă și rațională a ridicat puterea productivă a pământului. Fără de aceasta muncă n'ar fi holdele satelor noastre de pe câmpie ca niște grădini.

»Todore, ce crezi cui îi merge mai bine astăzi în țară?« »Plugului« fu răspunsul omului meu. »Cum așa?« »D'apoi așa, că pământul se lucră acum mai bine și cu tot felul de sămănături cari să plăteasc bine, apoi prăsierea viteilor până la cel din urmă puiu e plătit în aur. Și jelerul numai harnic să fie, are în ce lucră și are ce dimica«.

Progresul acesta a fost încâtva împedat în anii trecuți prin mișcările socialiste, cari au ațâțat la greve agrare. Mișcările acele au venit din părțile ungurene influențate de organizația internațională. Mari pagube nu ne-au făcut până acum acele mișcări, dar sunt cu mult mai primejdioase, decât se ne uităm la ele cu mâinile în sin. Și aici preoțimea și învățătorimea este

chemată să dea atenție acestei misiuni sociale și pe cale educativă, în școală și de pe amvon, să cultive sentimentul muncii cinstitute și raportul întră proprietar și muncitor, ca să nu fie dușmani, ci tovarăși de câștig, cari își împart câștigul în proporția capitalului cu care concurg la el. Cel cu munca procentele muncii lui, iar cel cu holda procentele holdei lui. Și aici folosul va fi stimul pentru proprietar de a îmbunătăți și starea muncitorilor.

*
* *

Seminarul nostru e un fel de azil al săracilor. Moșii pribegiți pe țară aici își află adăpost sau mai bine zis masa, căci pentru el toată tufa ori gardul e adăpost, numai masă n'are. Când se apropie amiaza se strecură câte 2-3-4 și stau pe lavița de sub platan până gata elevii cu mâncarea să vină rândul la ei. Sunt și bătrâni și tineri.

Am încercat să capacitez pe băeți să meargă la meserii, m'am angajat să le găsec loc bun și să stea acolo sub protecția și pe spesele mele, le-am oferit să-i învăț carte și să-i trimit la școala de meserii, dar n'a fost chip să-i capacitez afară de unul, care iată abia a stat o săptămână la un măsar și a luat-o la sănătoasa.

M'am pus să le explic că aceea e cerșitorie, când vine la amiazi să mânânce sfărmăturile altora și le-am zis: uite să veniți și să-mi veniți, la ora 11 și să lucrați aici până la 12, adevă să măturați pe aici curtea, ca să nu mâncați ca cerșitorii, ci după câștigul vostru. Mai bine n'au venit la masă și a fumat decât să lucre.

Mai adeună-zile erau moșii patru pe bancă, unul mai bătrân și 2 ficiorandri între 17—20 ani. I-am întrebat că ce câștigă la zi, »d'apoi domnule 2—3 pițule la zi, și câte odată cași astăzi nimica. Vai și amar de noi, că ne-au scos din păduri și lemnul-i scump și de plătit nu se plătește meșteșugul nostru, suntem de perit«.

Le-am spus, că la noi pot câștigă la ori ce lucru slab 3 coroane la zi și e vremea sepei de cucuruz după care urmează secerișul; pot câștigă într'o vară cât câștigă în 3 ani cu cercuitul. La sapă nu ne pricepem dar știm cosi, acum însă nu e timpul de coasă fu răspunsul resignat. M'am oferit să le câștig lucrul și celor mai tineri meșteșug. A douăzi n'au mai venit, căci ciubărul fuge când aude de lucru, decât de cercuit. A venit înse a doua zi alt pruncotan de 17 ani istovit de foame, cu care am repetit convorbirea cu acelaș rezultat. Toți sunt din jurul Vidrei.

Vorbisem odată cu avocatul Fodor să-mi trimită 2 băeți isteți și cu carte să-i țin în seminar și se umble la școala de meserii din Arad, ca să se specializeze în industria lemnăritului, dar n'au sosit băeții până astăzi, sigur nu din vina dlui Fodor.

Și nu s'a aflat om care să ia inițiativa de a înființa o societate pe acții ca să utilizeze istețimea oamenilor acestora în lucrul lemnăritului prin înființarea de fabrici de lemn, bunăoară: jucării, galantării (bastroane etc.), scaune, parchete și câte nu mai are industria în lemn cu care s'ar putea atrage milioane în țara moșilor, iar ei ar fi perfecționați în meșteșugul lor. Ar deveni în lucrul lemnăritului aceea ce sunt podgorenii noștri în cultura viei. E o crimă că acest capital de aptitudini pentru industria în lemn este lăsată neproductivă.

Dar țara aceea a Moșilor n'are numai lemn și meșteri ai lucrului de lemn, ci are și lână multă și femei cu aptitudini de țesături și cu toate condițiunile pentru fabrici de textil: până acum nu s'a utilizat acest capital de aptitudini femești, ci e lăsat acest popor să-și tânguească viața pe drumurile de cerșitori, atunci când are cele mai escelente condițiuni pentru dezvoltarea unei industrii moderne.

O școală industrială în Brad ar implini o înaltă misiune economică, și nu credem să deneghe guvernul ajutorul unei școli industriale pentru industria regională de acolo dacă s'ar cere aceasta, dar și fără acest ajutor; înființarea unei școale industriale, bunăoară ca cea din Câmpulung, e în strictă legătură cu înființarea fabricelor industriale între munți. Cu cât vom întârziă mai mult cu atâta avansăm teren altora, cari vor ști exploata prin colonizări industriale acea regiune anume creată pentru industrie. De ar fi gândit înaintașii noștri numai cu 40—50 de ani înainte de aceasta, astăzi n'ar mai fi moșii cerșitori de drumuri.

Fie care regiune își are resursele ei pentru cari cultura își are sondă ei, e vremea să se ia sub cultură economică și munții noștri. Cei ce au conducerea neamului românesc sunt chemați a studii toate regiunile noastre și a le organiza economiceste, căci prin băncile provinciale încă nu ne-am implinit misiunea economică, dacă nu ne îngrijim de crearea puterii productive a poporului nostru, ca să nu trăiască din împrumuturile băncilor după o zi pe alta, ci din prisosința câștigului său. »Solidaritatea« care cu ușurință a creat societatea generală de asigurare are nu numai pulința, dar și datoria de finanțarea regiunilor noastre productive.

Până când se vor face zecile de milioane pentru o universitate românească, căci guvernele sigur nu vor grăbi să ni-le facă, să grăbim noi cu industrializarea regiunilor românești atât de ușor realizabilă, ca prin aceasta industrializare să ne creăm pătura socială liberă și independentă.

De jos se edifică casa.

Nr. 3412/1912.

Anunț școlar.

Școala diecezană de fete din Arad

— Cu internat și drept de publicitate —

Se aduce la cunoștința Onoratului Public, că înscriserile la școala civilă de fete cu internat din Arad pentru anul școlar 1912/13 se vor face în zilele de 20—23 august (2—5 septembrie) a. c., — în localitatea școlii (Strada Deák Ferencz Nr. 27).

Părinții vor proceda însă corect, dacă în scris își vor anunța fetele spre primire încă de mai înainte, *îndată după publicarea acestui anunț*, adresându-se în această afacere referentului dela Consistorul rom. ort. din Arad, dlui dr. George Ciuhandu, dela care se vor putea cere și eventualele informațiuni, de cari ar mai avea trebuință.

Taxa pentru internat, pe întreg anul școlar este de 500 cor., în care sumă se cuprinde și didactrul școlar.

Taxa de întreținere este a se plăti *anticipativ* în 4 rate de câte 125 cor. și anume; la 1 sept., 1 nov., 1 febr. și 1 april al anului școlar, **la Administrația casei Consistorului, în persoană sau cu poșta.**

Rata primă a taxei de internat este a se plăti înainte de înscriere.

Pentru această taxă elevele vor primi:

1. **Instrucțiunea** recerută pentru clasele I—IV civile, educațiune religioasă-morală, deprindere în conversația română, maghiară și germană, apoi instrucție în *economia de casă*, deprindere în *pregătirea bucatelor croit și cusut.*

2. Locuință în odăi igienice îngrijite, provăzute cu mobile necesare.

3. Vipt întreg și anume: *dejun* (cafea cu lapte), *prânz* (2 plese, iar duminica și în sărbători 3—4 plese), *ugină* (cafea cu lapte) și *cină* (două plese).

4. Spălat luminat, încălzit și tot la două săptămâni baie (scaldă).

Afară de taxa de întreținere elevele interne mai au a solvi 10 cor. pentru *medicină* (pe întregul an), pentru care taxa elevele interne vor primi în caz de lipsă îngrijire medicală și medicamente.

Pentru *instrucția de pian* se plătește lunar o taxă de 10 cor. (3 ore la săptămână).

Atât elevele externe, cât și cele interne vor plăti odată pentru totdeauna la *prima înscriere* 6 cor. ca *taxă de înscriere.*

Înainte de înscriere, fiecare elevă, care vrea să fie internă, va avea să *dovedească plățirea ratei din taxa de întreținere.*

Tot la înscriere fiecare elevă va avea să mai plătească: pentru *biblioteca școlară* 1 cor.; pentru *anuar* 2 cor.

Taxele de înscriere, medicină, anuar și pentru bibliotecă se vor plăti la mâna directoarei școlii deodată cu înscrierea. Tot la directoara școlii va trebui plătită lunar și *anticipativ taxa de pian.*

Elevele externe vor plăti *didactru* 60 cor. la an, care asemenea se va solvi *anticipativ*, în 4 rate egale de câte 15 cor. și anume: rata I la înscrierea din septembrie, rata a II la 1 nov., rata a III la 1 febr. și rata a IV la 1 april al anului școlar, deasemenea la mâna **directoarei școlii.**

Elevele *externe*, cari se înscriu mai târziu, au să plătească *întreg didactrul*, iar elevele primite în in-

ternat mai târziu, vor avea să plătească *didactru* numai pe timpul întârzierii.

Elevele *interne*, cari ar absentă din internat în decursul anului școlar din cauză de morb sau din alte cauze, — fie absentarea mai lungă ori mai scurtă, — vor avea să plătească *întreagă* taxa de întreținere, dar *numai* în cazul când eleva respectivă, pe lângă toate că va fi absentat, ar putea fi admisă după lege la examen public ori privat.

Elevele cari ar intra mai târziu în internat, vor avea să plătească *întreagă* taxa care cade pe *cvartul* în care vor fi primite în internat.

În *clasa I civilă* se primesc eleve cari dovedesc că au absolvat cu succes 4 clase elementare ori în lipsă de certificat școlar, vor presta examenul de primire.

În *celelalte clase* se primesc eleve, cari dovedesc prin atestat școlar, că au absolvat cu succes clase premergătoare la școala de categoria școlii civile.

Absolventele clasei a VI-a elementare se primesc, pe baza unui examen de primire, în clasa corespunzătoare etății lor și rezultatului dovedit la examenul de primire.

Elevele, cari se înmatriculează pentru primădată la școala, au să producă: *extras de botez* (din *matricula bisericească*), *atestat școlar* din clasa precedentă și *certificat de revacinare*; — celelalte eleve au să prezinte numai atestatul școlar.

Fiecare elevă internă are să aducă cu sine: 1 saltea (mădrăț), un covorel lângă pat, 2 perini cu 4 fețe, 1 papolmă cu 2 cearșafuri de desupt (lepedee) și 2 cuverturi albe (acoperitoare de pat), 6 bucăți de rufe, schimburi din fiecare și anume: 6 cămeși, 6 camizoane, 6 pantaloni, 6 părechi de ciorapi, 4 rochițe, 12 batiste, 6 ștergare, 3 serviete, toate cu monogramuri proprii, apoi *tacămuri*: cuțit, furculiță, lingură mare și linguriță, 2 pahare (1 pentru beut, iar altul pentru dinț), 1 lavor (lighian), 4 cărpe pentru șters lavorul; *perie de cap*, de dinți și de haine; *peapțan* și *foarfeci*, haină de port și 4 șurțe negre, 1 palton (haină de iarnă), o *pelerină vânăță*, 2 părechi de ghețe și 1 ploier.

Afară de aceste, *fiecare elevă internă* ori externă, *îndată* dela începerea anului școlar are să se provadă cu *recerutele manuale* și *recvizite de învățământ*, și cu *recvizitele de scris*, de lucru de mână (și de muzică cine voințe).

Pentru lucrul de mână și pentru alte trebuințe se va depune, **la mâna directoarei internatului** o sumă oarecare de bani, despre care se va purta socoteală.

Elevele la înscriere au să fie însoțite de părinții sau îngrijitorii lor.

În privința *uniformei*, care va fi modestă, se vor lua la vremea sa dispozițiuni din partea directoarei internatului, ca să fie cât de ieftină și bună.

Prelegerile se vor începe fără nici o amânare în 24 august (6 septembrie) și dela acest termen elevele vor putea fi primite numai cu *concesiune specială* din partea Consistorului diecezan.

Arad, din șed. cons. dela 7/20 iunie 1912.

**Consistorul rom. ort.
din Arad.**

† Ion Luca Caragiale.

Sâmbăta trecută s'a stâns — departe de țara sa — cel mai mare dramaturg român: I. L. Caragiale. Vestea morții a umplut lumea românească de o adâncă întristare. Cum, el, care acum își serbase sexagenarul, el, deapururea vesel și spiritual să ne lase așa de curând!? Aneurismul — pe când nimenea nu gândea — l-a răpus. Ziarele au apărut încadrate în negru, societățile au arborat drapele și toată lumea îl jelește. Și adâncă jale trebuie — cu drept — să cuprindă tot ce e românesc, căci golul lăsat de I. L. Caragiale nu se poate umplea. Caragiale a fost — cum a zis-o Ciura — singurul după Eminescu, care a putut intra în simfonia literaturii universale. Cu scrisul său totdeauna grijit s'a impus, iar cu stilul său a atras. Nu l-a desgustat indiferența publicului — la început — față de produsele sale, nici chiar fluerăturile, cu ocazia predării »De-ale Carnavalului«, știind bine, că numai lucru bun face. Și s'a adeverit. Cei cari i-au huiduit piesele, azi le gustă cu cea mai mare plăcere. A știut pentru fiecare acțiune să nimerească cuvântul cel mai potrivit, a știut să ne fixeze caractere, cari vor rămâne. Dragomir, cu bruscheța lui, Ivan nebunul cu graiul său înduieșător, Ana, un fel de Lodolia, sunt tot atâtea caractere. Dar corul Leonida, republicanul!?

În timpul din urmă lucră la o nouă piesă, dar moartea l-a răpus, nainte de a fi terminat-o.

Vieța i-a fost și lui în mare parte sbuciumată, dar nîcîcînd nu se plîngea. Activitatea și-o începe la »Timpul«, alături de Eminescu, Slavici, ș. a. Ajunge revizor școlar, profesor, etc. director al Teatrului Național. A fost și un orator distins. Nu de mult mersese la Berlin, că să-și caute de sănătate.

Cînd, sâmbăta, prima telegramă anunțase: »Caragiale a murit«, lumea a rămas nedumerită, iar unii chiar credeau, că e la mijloc o glumă. Prietenii au mers la el și pe toamnă osemintele lui vor fi transportate în țară.

Caragiale e jelit de toți. În el pierdem pe cel mai de valoare dramaturg român, și pe întemeietorul ei. Opera lui nu e vastă, dar aleasă. Cu pietate să-i amintim numele și cu drag să-i păstrăm memoria.

Fie-i țărâna ușoară!

Conducerea corectă a matriculelor bisericesti și expunerea diferitelor proceduri referitoare la rectificările matriculare.

Dizertație, cetită de preotul *Vasilie Popoviciu* din Oradea-mare, în conferința preoțească a tractului prot. Oradea-mare, ținută la 27 Octombrie 1911.

—Urmare—

Legalizarea copiilor.

Copiii născuti din pat nelegiuit, se pot legiui prin căsătorie ulterioară sau prin grație regească.

Dacă părinții unui copil nelegiuit se căsătoresc unul cu altul, copilul prin faptul acesta se consideră legiuit.

Procedura matriculară în cazul acesta e, că dacă tatăl natural, cu ocazia înmatriculării copilului, l-a recunoscut pe acesta ca al său și parohul a însemnat în rubrica părinților și pe tatăl natural, — mai înseamnă în rubrica »observărilor«, că părinții au încheiat căsătorie. Aceiaș procedură și în cazul, că recunoașterea paternității s'a întâmplat după înmatricularea cazului de naștere și s'a însemnat în rubrica »observărilor«.

În urma legalizării lor, copiii poartă numele tatălui lor, și întrucât n'au trecut de 7 ani, urmează religia lui.

Copilul natural poate fi legiuit, la cererea tatălui său natural, în anumite cazuri, fără ca părinții lui naturali să se fi cununat, — prin grație regească. Cererea în cazuri de acestea se adresează Ministrului de justiție.

Matricula cununaților.

Socotesc, că nu va fi de prisos, să descriu în liniamente generale procedeul încheierii căsătoriei civile; îndeosebi în punctele, cari interesează pe parohul ca matriculant bisericesc și ca povățuitor al turmei sale de credincioși.

Mirii, câtă vreme cazul nașterii lor este însemnat în matricula bisericescă, vin la preotul, care, la cerere, le liberează extrasele de botez, scutite de timbru. Din datele matriculare și din mărturiile lor, preotul își va însemna în codica vestirilor (care trebuie să aibă fiecare paroh), datele trebuincioase pentru vestirea orânduită prin concluzul congresual nr. 85 din 1895. p. 3. și pentru înmatricularea la vremea sa a cazului de cununie. Dacă părțile, sau una din părți e originară din altă parohie, la cerere îi va acvira extrasul sau extrasele de botez dela oficiul parohial respectiv, invitând oficiul parohial, ca și acela să facă vestirea căsătoriei. (Dacă părțile ar veni la preot pentru anunțarea căsătoriei religioase după anunțarea lor la matricu-

lantul civil, deci fără extrasele de naștere, preotul își va culege datele de vestiri și înmatriculare, pe calea cea mai demnă de încredere).

Cu extrasele lor de botez, primite dela parohu, părțile merg la matriculantul civil, care face formalitățile, pentru vestirea căsătoriei.

Dacă una din părți e de altă religie, preotul să o îndemne a trece la biserica noastră sau cel puțin să facă învoiala (*Reversal*), că-și vor crește toți copiii în legea noastră.

Totasemenea, preotul va sfătui părțile, să renunțe la intenția lor de a se căsători, dacă între ei ar exista impedimente de căsătorie provenite din rudenia de sânge sau de cuscrie, impedimente valabile în biserica noastră, dar nerecunoscute de legea civilă.

(Va urmă).

Încheierea unui an școlar.

În 10/23 iunie s'a încheiat anul școlar la institutele noastre românești din Arad. La Seminar după săvârșirea sf. liturgii împreună cu Te Deum s'a intrunit tinerimea seminarială în sala festivă, unde în frunte cu corpul profesoral au primit pe P. S. Sa Domnul Episcop Ioan I. Papp.

Seminarul nostru cu încheierea acestui an a ajuns centenarul existenței sale. Directorul institutului P. C. Sa Roman Ciorogariu prin cuvinte frumoase și bine simțite a și remarcat înaintea oaspeților și a tinerimei importanța culturală a centenarului, rolul ce l-a avut institutul în decursul celor o sută de ani. Cu o inspirație înălțătoare a făcut contura acelor vremi bătrâne, când întreaga noastră viață culturală se desfășura numai în jurul zidurilor modeste și sfioase, în jurul bisericilor. „În acele vremi — zice — toată lumina de care s'a împărtășit neamul nostru din aceste părți n'a fost alta, decât lumina răsfirată de acest institut prin acei eroi anonimi muncitor sânguincioși în viața noastră românești, cari an de an au părăsit sălășluirea călduroasă a acestui institut. Acei „eroi anonimi“, cari creșcuți fiind sub duhul lui Moise Nicoară și Tichindeal, au fost veghetorii neadormiți ai vieții noastre românești-ortodoxe. Ei neau păstrat ortodoxismul, ei neau păstrat curățenia vieții noastre și tot ei au șters lacrimile suferințelor poporului nostru.

Toate mișcările noastre culturale din părțile Aradului, cari s'au ridicat la oareși-care înălțime, aici s'au fermentat și de aici au plecat

Azi când am ajuns să încheiem centenarul, nu sărbătorim numai existența institutului, ci sărbătorim un veac de viață culturală a poporului nostru, adăpostită în brațele muncitoare acelor muncitori modeste și fără nume“.

Ca o intercalare induioșătoare își reamintește din îndepărtata copilărie un examen școlar, la care bătrânii din acele vremi vărsau lacrimi de bucurie la auzul declamărilor și frumosului graiu românesc: și ca o ilustrare a aceluia duh sădit de învățătorul său, care duh la ocrotit prin toate valurile și sbuciumările vieții.

În urmă dând sfaturi și îndemnuri celor cari cu anul acesta părăsesc institutul, roagă pe P. S. Sa Domnul Episcop să de-a binecuvântarea sa arhierescă.

Prea S. Sa prin o cuvântare călduroasă, bogată în sfaturi și îndemnuri morale, se adresează tinerimei.

Esprimându-și fericirea, că a ajuns să stea în fața acestei sărbători centenare ca fost elev al acestui institut, remarcă și P. S. Sa rolul binefăcător al institutului în decursul acestui veac.

Impune de datorință morală tinerimei, recunoștința vie față de institut și profesori, cari întocmai ca și grădinarul care curăță trandafirul sălbatic de spini și l' altoește cu muguri nobili ca să de-a roadă frumoasă — i-a desbărat de înclinările rele altoind în ei duhul luminei și moralei ca să fie și ei podoabe neamului nostru.

Ca o mustare moralizatoare afișează nerecunoștința acelor, cari în vederea unor retribuțiuni materiale mai bune, au părăsit dieceza care i-a ținut și i-a crescut pe cheltuielile ei; astfel că azi cu toată jertfa ce-o aduce anual e în lipsă de învățători.

Dând binecuvântarea Sa arhierescă ceremonia încheierii anului școlar se sfârșește fără alaiu mare, dar cu atât mai simțitor.

*

La școala civilă de fete festivalul încheerii a fost înălțat prin declamări și cântări; a făcut îndeosebi impresie plăcută frumoasa conferință a d-nei dr. Ciuhandu despre chemarea femeii române.

La sfârșit esnisul consistorial d. Vasile Goldiș, a adresat cuvinte călduroase fetițelor cari părăsesc școala, îndemnându-le să țină la reputația de mame bune și bune românce.

O frumoasă expoziție de broderii și cusături a fost o vie atenție a interesului, ce se dă educării trebuințelor casnice.

*

Tot în ziua aceasta s'a ținut încheierea anului școlar și la școlile populare confesionale, în școala de lângă biserică, care a fost decorată cu frumoase lucruri de mână. Copiii au cântat și declamat, învățătorul dirigent d. Iosif Moldovan a ținut o binesimțită vorbire către micii școlari, iar d. Sava Raicu președintele comitetului parohial a mulțumit învățătorilor pentru hărnicia arătată în ogorul spinos al învățământului popular.

În urmă s'a împărțit premiile, un număr frumos de cărți cumpărate de d. colonel Silviu de Herbai și d. avocat dr. Sever Ispravnice.

Ziua de 10/23 iunie a fost o zi de frumoasă elevare sufletească pentru tinerimea noastră școlară de toate categoriile din Arad.

X.

Convocare.

Comitetul central „al Reun. inv. gr.-or. rom. din Bihor“ se convoacă în ședință pe luni, 8 iulie (25 iunie) 1912 în școala gr.-or. rom. din Oradea-Mare.

Obiectele.

1. Consfătuiri asupra modului participării la festivitățile centenare ale institutului ped. din Arad.
2. Eventuale propuneri și interpelări.

(Vaskóh) Vașcău la 24 iunie st. n. 1912.

Vasile Sala.
prezident.

CRONICA.

Concertul Mărcuș-Crișan. Concertul anunțat pe 2 iulie st. n. în Arad va fi cel mai reușit debut artistic în decursul anului acesta. Tinerii noștri artiști își dau toată silința să ne facă o sară cât mai plăcută. Do-vadă programa armătoare:

1. a) I. Cl. Iuga: „Tu te duci bade sărace“... (doină); b) T. Brediceanu: „Mândro de dragostea noastră“... (doină). D. Stefan Mărcuș.

2. a) I. Cl. Iuga: „Duce-m'ăș cu luna 'n nor“... (doină); b) T. Brediceanu: „Arde-mite-ai codru des“... (doină). D. Ionel Crișan.

3. a) G. Dima: „Somnoroase păsărele“; b) G. Dima: „Curcile“; c) G. Meyerbeer: Aria lui Urban d. O. „Ugenoții“. D-șoara Aurora de Barbu.

4. G. Verdi: Duett d. o. „Don Carlos“. D-nii St. Mărcuș — I. Crișan.

5. a) I. Scarlatescu: „Glas de clopote“; b) G. Dima: „Cerul meu“; c) R. Wagner: Romanța lui Wolfram d. o. „Tannhäuser“. D. Ionel Crișan.

6. a) Felix Mendelssohn-Bartholdy: „Visul unei nopți de vară“ (Sommernachtstraum); b) M. Cocorescu: „Răpsodie românească“. (Solo de pian). D-șoara Ma-deleine Cocorescu.

7. a) I. Scarlatescu: „Spune-mi codrule vecine“...; b) G. Dima: „Seguidilla“; c) R. Leoncavallo: Aria lui Canio d. o. „Bajazzo“. D. Stefan Mărcuș.

8. a) G. Donizetti: „L'Addio“. (Duett). D-șoara A. de Barbu — d. I. Crișan; b) G. Verdi: Terzett din opera „Il Trovatore“. (Act. I.). D-șoara A. de Barbu — dnii St. Mărcuș și I. Crișan.

Textul cântărilor se vinde seara la cassă. Bilete se găsesec de vânzare la „Librăria diecezană“ și seara la cassă.

Prețul locurilor: Locul I. 5 cor. (pentru 1 familie de 3 persoane, locul I. 10 cor.); locul II. 3 cor.; locul III. 2 cor. Intrarea 1 cor. de persoană.

Examen de cvalificațiune. Luni și marți s'a ținut la institutul pedagogic din Arad examenul de cvalificațiune învățătoarească. S'au prezentat 12 candidați, toți elevi ordinari, cari toți au prestat examenul, anume 1 cu distins, 3 eminenți, 3 buni, și 5 suficienți, Comisar consistorial a fost dl Vasilie Goldiș, iar ministerial Dr. Petru Ionescu. Bucuria generală pentru acest frumos rezultat o conturbă numai numărul mic, cu care se sporise corpul învățătoresc.

Carte de cetire pentru cl. III și aIV a școlii primare de I. Vuia a obținut în ediția V și a VI — aprobarea ministerială sub Nr. 16343/1912 (Vezi Hiv. közlöny Nr. 5/1912). Opreliștea cea veche de sub Nr. 141278/1910 se refere numai la ediția a III din 1908.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a **Cetea-Valeamare**, protopresbiteratul Peștesului se publică concurs, cu termen de alegere pe ziua de **20 iulie 2 august 1912.**

Emolumente: Din Cetea: Locuință cu două odăi bucătărie și supraedificatele necesare, cu grădină de legumi, 7 jugh. de pământ arător cu pomăt. Lemne după trebuință. Stolele uzuate. Din fondul de pomenire $\frac{1}{2}$ din procentele fondului. Pășunat după trebuință. Intregirea dotațiunei dela stat, după cvalificația recurentului. Din Valeamare, 2 jugh. de pământ arător; pășunat după trebuință. În amândouă comunele dreptul la $\frac{1}{2}$ zi de lucru, eventual întreagă ziua dacă lucrătorii se vor provedea cu vipt din partea preotului.

Din Valeamare, apoi 76 cor. din banii de fân; 60 vici cucuruz cu cioci; 7% din 10% a banilor de fundații din pomeniri, 20 cor: separat din banii fundațiilor, pentru teritorul, ce-l ocupă sala de învățământ și stolele uzuate. Lemne din pădurea parohială, după trebuință.

Doritorii de-a ocupa această parohie se avizează, că cererile de concurs, ajustate după lege și adresate comitetului parohial din Cetea și Valeamare, să le înainteze P. O. Oficiu ppsc din M. Telegd sub durata concursului, iar concurenții, cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii, până cu 8 zile înainte de alegere, vor avea să se prezinte în sfânta biserică din Cetea și Valeamare, spre a-și arată desteritatea în cântare, tipic și oratorie.

Dimitrie Mihance

preș. com. par.

Ștefan Marușca

not com. par.

În conșelegere cu: *Alexandru Munteanu* ppresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Pirnești** (Pernyefalva), pe baza autorizării Ven. Cons. de sub Nr. 2741/1912, prin aceasta se escrie concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios diecezan.

Parohia este de cl. III-a.

Beneficiul parohului va fi:

1. Intregirea dela stat.
2. Două intravilane.
3. 1 sesie parohială (22 jugh. la deal, 2 jugh. — parcelate în patru bucăți — la țarină)
4. Birul și stolele legale.

Alesul va suportă toate dările publice după beneficiul său. Tot dânsul se va îngriji și de cvartir.

Cei ce doresc a ocupa acest post se avizează, că recursele lor, ajustate cu documentele prescrișe și adresate comitetului parohial din Pirnești (Pernyefalva, ppiatul Radnei), să le susțearnă în terminul concursual oficiului ppopese în Mariaradna, iar dânsii să se prezinte — cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii — în biserică din parohia noastră pentru a-și arată desteritatea în cele rituale și a ni-se face cunoscut.

Pirnești, la 22 april (5 maiu) 1912.

Comitetul parohial.

În conșelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresți dela școala confesională gr. or. română din comuna **Petriș** (Marospetres) ppresbiteratul M. Radna, prin aceasta se eserie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: a) în bani gata 790 cor. în care sumă se cuprinde și prețul lemnelor pentru încălzirea salei de învățământ și cvartirul învățătoresc. b) dela înmormântări unde va fi poftit cu liturgia 3 coroane, fără liturgie 2 cor. c) locuință cu 2 încăperi, culină, cameră victuală, staul pentru vite și grădină pentru legumi. d) pentru scripturistică 10 cor. e) pentru conferința învățătoarească 20 coroane. Cererea pentru întregirea salariului s'a înaintat la vremea sa înaltului guvern.

Dela recurenți se cer următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Testimoniu de cvalificațiune. 3. Astestat despre serviciul neîntrerupt de mai înainte. 4. Declarațiune de când își formează pretenziune la cvincvenal. Alesul va avea să-și ocupe postul îndată ce va fi întărit din partea Ven. Consistor.

Se notifică, că contribuțiunea după grădina și beneficiul învățătoresc are a le solvi uzufructuariul; iar despre încălzirea salei de învățământ și lemnele trebuincioase se va îngriji comuna bisericăescă, precum

și despre vâruirea salei de învățământ și a edificiului pe din afară, iar de locuința învățătorului se va îngriji respectivul.

Alegândul învățător va avea să instrueze elevii în cântările rituali, a prevedea strana în biserică a conduce socoșile cultuale fără altă remunerațiune. Recurenții cari vor dovedi capabilitatea de a conduce corul vor fi preferiți.

Recurenții au să susțearnă la Prea On. Oficiu ppbiteral în M. Radna recursurile lor, iar în timpul legal a se prezenta în sfta biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 15/23 aprilie 1912.

Iosif Cimponeriu
președinte.

Partenie Mirza
notar.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter
director de școală.

—□—

1—3

Pe baza înaltului ordin consistorial de sub Nr. 886/912 prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala” pentru îndeplinirea ambelor parohii vacante din Kurtakér (Curtacher).

Emolumentele atât la parohia I devenită vacantă prin strămutarea parohului Valer Felnečan cât și la a II resistemizată prin concluzul Ven. Sinod Eparhial cu Nr. 53/1908 sunt următoarele:

1. Câte una sesiune parohială în estensiunea ei de astăzi împreună cu dreptul de pășune.

2. Câte un intravilan parohial.

3. Stolele legale și eventuala întregire dela stat.

Reflectanții au se espună în suplicile lor, la care dintre aceste două parohii reflectează.

Aleșii vor fi obligați a plăti regulat toate dările publice după pământul beneficiat.

Fiind parohiile clasificate de clasa I (primă), dela reflectanți se pretinde ecalificațiunea prescrișă pentru asemenea parohii, precum și a se prezenta pe lângă stricta observare a §. 33 din reg. pentru parohii în cutare duminică ori sărbătoare în sfta biserică din Kurtacher spre a-și arată desteritatea în cele rituale și oratorie, iar recursurile ajustate regulamentar și adresate comitetului parohial din Kurtacher a le înainta P. On. Oficiu Protopopesc rom. ort. din Világos (Șiria).

Kurtakér (Curtacher) din ședința estraordinară a comitetului parohial ținută la 3/16 iunie 1912.

Atanasie Hălmăgian
preș. com. par.

Adrian Ungurean
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihail Lucața* protopop rom. ort.

—□—

1—3

Pe baza încuviințării Ven. Consistor din Oradea-mare de sub Nr. 977 a. c. pentru îndeplinirea parohiei **Tönköd** (Groși) cu filia **Barnafalva** (Bârzești) de a III clasă, se publică concurs cu termen de alegere la **30 de zile** dela prima publicare.

Beneficiul constă din: birul dela 200 Nr-e de căși câte o jumătate măsură cucuruz, stolele îndatinate și întregirea dotațiunii dela stat; de locuință se va îngriji alegândul preot.

Reflectanții recursurile lor adresate comitetului parohial din Groși, au a le înainta la subscrișul protopop în Feketegyörös, având cu observarea §. 33 din regulam. pentru parohii a se prezenta la sf. biserică de acolo pentru a cânta ori celebră și predică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Petru Serbu* protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea vacantei stațiuni învățătoresți din **Luncă** (Biharlonka) se publică concurs cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

Emolumentele încopciate cu acest post sunt:

1. Bani gata dela comuna bisericească 600 cor.

2. întregirea dela stat 400 cor.

3. Stolele îndatinate dela funcțiile la cari va fi poștit.

Învățătorul ales e obligat a prevedea strana fără alta remunerațiune.

Recursurile cu documentele de lipsă sunt a se trimite oficiului protopopesc din Vașcău (Vaskóh), iar recurenții să se prezinte în vre-o duminică sau sărbătoare la biserică din Luncă spre a se face cunoscut poporului.

Din ședința comitetului parohial din Luncă ținută la 5/18 martie 1912.

Comitetul parohial.

Cu consenzul meu: *Adrian P. Descanu* protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc-cantorala dela școala elem. gr.-or. rom. din **Valeamare** (Zarandpatak) se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. Bani gata din cassa cult. 400 cor.

2. 12 Hl. bucate: jumătate grâu $\frac{1}{2}$ cucuruz prețuite în 138 cor.

3. $7\frac{1}{2}$ jug. pământ învăț. cu un venit anual de 42 coroane.

4. Lemne focali pentru învățător 20 metri prețuite în 100 cor. aduse gata la fața locului și pentru încălzitul salei de învățământ separat cât vor fi de lipsă.

5. Întregirea salarului fund. și evincvenalele recerute conform art. XXVII 1907 din sperativul ajutor de stat care s'a cerut la timp, dar din lipsa de învățător definitiv nu s'a putut obține încă.

6. Pentru scripturistica 15 cor.

7. Pentru spesele conferințelor învățătoresți și adunarea generală 16 cor.

8. Pentru curatoratul școalei 20 cor.

9. Cvarțir liber cu 2 chilii cuină și supraedificate precum și grădină de legume, se obsearvă că cvartirul învăț. e separat de sala de învățământ ce s'a edificat acum și e corespunzătoare întru toate legii.

Alesul învățător-cantor e îndatorat să provadă cantoratul în și afară de biserică fără alta remunerație și se catehizeze elevii regulat având a-i conduce și la biserică. Dările după pământul și venitele învățătoresți va avea să le supoarte alesul.

Reflectanții sunt poștiți să-și susțearnă recursurile lor ajustate conf. §-ului 60 din „Regulam. p. învăț.” și adresate comitetului paroh. din Valeamare, pe calea oficiului protoprezb. din Halmagiu (Nagyhalmagy) și să se prezenteze în vre-o duminică ori sărbătoare în biserică din Valeamare spre a-și arată desteritatea în cant și tipic făcându-se astfel cunoscut poporului.

Din ședința comitetului parohial din Valeamare dela 19 iunie (2 iulie) 1912.

Ioan Sêrac

Mihai Oancea

paroh preș. com. par.

not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezbiter
inspector școlar.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III. **Dumbrava** cu filia **Roștoci** (protoprezbiteratul Halmagiului) devenită vacantă prin strămutarea fostului paroh în alt

protopopiat, amăsurat ordinului Ven. Consistor diec. Nr. 7286/1911, prin aceste se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Birul parohial legal dela 132 numere de casă.
2. Stolele legale uzitate în parohie.
3. Intregirea dotației cu ajutor dela stat.
4. Nefind casă parohială alesul va avea să se îngrijească de locuință pe spesele sale proprii.

Alesul este îndatorat se catehizeze la școala din Dumbrava fără altă remunerație, și va solvi toate dările după beneficiile sale preoțești.

Reflectanții sunt poftiți a-și susține recursele instruite conform regulamentului pentru parohii și adresate comitetului paroh. din Dumbrava-Rostoci în termenul concursual pe calea oficiului protoprezbit. din Halmagiu (Nagyhalmagy).

Se poștește ca reflectanții sub durata concursului să se prezenteze în vre-o duminică ori sârbătoare în bisericile din parohie spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic eventual în serviciul dumnezeesc și predică.

Comitetul parohial din Dumbrava-Rostoci.

În conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezbiter.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățătoare la școala confes. gr.-or. rom. din **Răchita**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 730 cor.;
2. dela 150 nri câte 12 $\frac{1}{2}$ kgr. cucuruz în boambe; peste tot 1875 kgr., prețuit în 225 cor. 30 fil.;
3. un jugăr de pământ arător, prețuit în 45 cor, după care aleasa are a solvi dările;
4. pentru conferință, dacă participă, 20 cor.;
5. pentru scripturistică 10 coroane;
6. locuință în natură, cu supraedificate și intravilan lângă ea.

De încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericească.

Aleasa e datoare se instrueze școlarii și școlărițele din cl. I și a II-a în cântări; pe toate școlărițele să le învețe lucrul de mână; ear în dumineci și în sârbători, să le conducă la s. biserică și să susțină ordinea între ele.

Petițiile concursuale, ajustate în regulă, sunt a se trimite comitetului parohial din Răchita (Reketyő, u. p. Igazfalva — Rakitta, Krassó-Szörény-megye), pe calea oficiului protopopesc din Belinț (Belenceze, Temes megye).

Reflectantele sunt poflite a se prezentă în termenul concursual, într'o duminică sau într'o sârbătoare în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Concurențele, cari sunt mai de mult în funcție, au să producă și atestat de serviciu și conduită, dela protopopul concernent.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sêrb* protoprezbiter.

—□— 2—3

În conformitate cu rezoluțiunea Ven. Consistor gr. or. rom. din Arad de sub Nr. 2473/912, cu aceasta se escrie de nou concurs pe stațiunea învățătoarească vacantă din **Buzad** protopresb. Lipovei, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Bi-

serica și Școala“ pe lângă următoarele emolumente:

1. În bani gata 1000 cor
2. Locuință în natură cu grădină de legumi, în preț de 120 cor.
3. Pentru conferință 20 cor. și pentru scripturistică 10 cor.
4. Dela înmormântări unde va fi pofit dela copii până la 7 ani: 60 fil.; dela cei trecuți de 7 ani, precum și dela cei ce se bagă în biserică 1 coroană, dela cei cu liturgie 2 coroane. Cvinevenalele ce vor cere dela stat.

De curățenia locuinței învățământului pe din lăuntru și pe din afară se va îngriji alegându-l învățător, iar de încălzitul salei de învățământ se va îngriji comuna bisericească.

Alegându-l învățător va avea să provadă cantoratul în și afară de sfânta biserică și să instrueze elevii în cântările bisericești și să conducă elevii în dumineci și sârbători la sf. biserică fără altă remunerațiune.

Ceice doresc a ocupa acest post învățătoresc, vor avea a-și înainta recursele lor ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului parohial gr.-or. rom. din Buzad, Prea On. Oficiu ppsesc în Lipova (Lippa) până la termenul indicat, având a-se prezentă în acest timp în sfânta biserică spre a-și arăta desteritatea în cele cantorale.

Buzad, 24 Aprilie (7 Mai) 1911.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, protopresbiter inspector de școale.

—□— 2—3

Pe baza ordinului Ven. Consistor de sub Nr. 2362/912 prin aceasta se escrie de nou concurs pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională gr.-or. rom. din **Bruznic** (Marosborosznok) protopopiatul Lipovei, cu termen de recurgere **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

- Emolumentele: 1. Salar în bani gata 1000 cor. 2. Cortel liber în edificiul școlar vechiu. 3. Dela înmormântări 60 fil. și când se duce mortul în biserică 1 cor. cu liturgie 2 cor. 4. Conferința inv. 30 cor. 5. Scripturistica inv. 20 cor. 6 $\frac{1}{4}$ jughere grădină pentru legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrui tinerimea școlară precum și pe cea eșită din școală în cântările bisericești și tipic, a instrui și conduce corul bisericesc existent, pentru care ca remunerațiune va avea jumătate din toate venitele funcțiunilor cu corul, a purta agendele scripturistice a comitetului și sinodului parohial, a face socotele parohiale pentru o remunerațiune de 50 coroane.

În lipsa de concurenți bărbați, se admit a concurge și învățătoare, cari în caz că ar deveni alese sunt îndatorate a se îngriji de provederea cantoratului pe spesele proprii.

Recurenții au a-și susține recursele lor Prea On. Oficiu protopopesc în Lipova (Lippa) fiind adresate comitetului parohial din Bruznic și a se prezentă în vre-o duminică ori sârbătoare în sfânta biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cant, tipic și note, dar nu în ziua de alegere.

Bruznic la 28 august (10 septembrie) 1911.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopopul tractual: *Fabriciu Manuilă*, inspector de școale.

—□— 2—3